Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Raadsvoorstel aanpassing Verordening raadgevend referendum

Beleidsveld	Bestuurlijke zaken
Organisatieonderdeel	Raadsorganen
Opsteller	Presidium van de raad
Kenmerk	xxx
Vergaderdatum Raad	Volgt
Referendabel	Nee (artikel 1:2 lid 2 onder o Verordening raadgevend referendum)
Geheim	Nee

Het Presidium stelt de raad voor te besluiten:

1. De Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht inclusief bijbehorende toelichting vast te stellen.

Presidium van de raad

de voorzitter,

Gertjan te Hoonte

Samenvatting

Op 6 februari 2025 heeft de referendumcommissie een advies uitgebracht over de referendumprocedure en de Verordening raadgevend referendum Utrecht. Daarbij zijn de nieuwste inzichten over de referendumprocedure en in het bijzonder de bepalingen van de VNG-modelverordening meegenomen.
Het advies over mogelijke verbeteringen in de referendumverordening is voor besluitvorming voorgelegd aan de raad. Besloten is een deel van de adviezen over te nemen in een nieuw vast te stellen verordening. Deze verordening ligt nu voor ter besluitvorming.

Context

Aanleiding

Eind 2023 is op grond van de Verordening raadgevend referendum Utrecht een nieuwe referendumcommissie ingesteld. Op 2 juni 2024 is een inleidend verzoek ingediend over het houden van een referendum over het besluit 'Wijziging van de Verordening Parkeerbelasting voor het heffen van parkeerbelasting stadsbreed'. Over dit verzoek heeft de referendumcommissie advies uitgebracht. Het verzoek is uiteindelijk afgewezen.
Na afloop van de referendumprocedure heeft de referendumcommissie het proces geëvalueerd en daarbij meteen de referendumverordening doorgelicht. Dit heeft geleid tot een advies van 6 februari 2025 inzake aanpassing van de procedure en de Verordening raadgevend referendum Utrecht.
Op 13 mei 2025 heeft het college gereageerd op het advies van de referendumcommissie. Op 17 september 2025 heeft de referendumcommissie een aanvullend advies uitgebracht. De adviezen van de referendumcommissie en de reactie van het college zijn in de commissie VBF van 5 juni 2025 en 25 september 2025 besproken en later in de raadsvergadering van 20 november 2025. In deze vergadering is de Motie: verbeteren referendumverordening aangenomen waarin het dagelijks bestuur (nu Presidium) is opgedragen een nieuwe versie van de referendumcommissie op te stellen en daarin een aantal adviezen van de referendumcommissie te verwerken.

Juridische context

Er bestaat geen wettelijke verplichting voor gemeenten om een referendumverordening te hebben. Gemeenten zijn vrij in de keuze of ze referenda mogelijk maken en op welke manier ze dit proces willen invullen. De gemeente Utrecht heeft gekozen voor een raadgevend correctief referendum. Correctief betekent dat een referendum mogelijk is *nadat* het raadsbesluit is genomen en niet in de fase voordat het raadsbesluit wordt genomen. Doordat het referendum raadgevend is hoeft de gemeenteraad de uitslag van het referendum niet op te volgen.

Beslistermijn

De aanpassingen in de referendumverordening hebben voor een groot deel betrekking op de leesbaarheid, de logische samenhang van de bepalingen en de positionering van de referendumcommissie. Hoewel het streven was om de nieuwe verordening nog vóór de raadswissel vast te laten stellen is dat qua planning niet reëel gebleken. Er is geen sprake van een fatale beslistermijn.

Beoogd effect

De nieuwe referendumverordening is vereenvoudigd als het gaat om opbouw en taalgebruik. Daarnaast sluit hij beter aan bij de modelverordening van de VNG.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad

- Advies van 6 februari 2025 inzake aanpassing van de procedure en de Verordening raadgevend referendum Utrecht;
- Reactie college d.d. 13 mei 2025 op advies referendumcommissie van 6 februari 2025;
- Aanvullend advies van 17 september 2025 van de referendumcommissie.
- Motie verbeteren referendumverordening.

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	

1	**De Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht inclusief bijbehorende toelichting vast te stellen**
Argumenten	
	De belangrijkste wijzigingen zijn als volgt
1.1	a. *Titel verordening en definities artikel 1:1.* De term 'correctief' is toegevoegd zodat meteen bij lezing van de verordening duidelijk wordt dat een referendum alleen mogelijk is *nadat* een raadsbesluit is genomen. In alle artikelen waarin het woord 'referendum' wordt gebruikt is de term 'correctief' toegevoegd. b. *Definities artikel 1.1.* De term 'college' is vervangen door 'burgemeester en wethouders'. c. *Definities artikel 1.1.* De term 'werkgeverscommissie' vervangt de oude benaming 'CPR'. d. *Artikel 1.2 Het correctief raadgevend referendum.* In lid 2 is toegevoegd dat het om aangenomen raadsbesluiten moet gaan. Lid 2 benoemt de onderwerpen waarover géén referendum kan worden gehouden. Sub f is aangepast vanwege de inwerkingtreding van de Omgevingswet. De toegevoegde onderwerpen betreffen geen inhoudelijke uitbreiding van de onderwerpen die niet referendabel zijn maar hangen samen met de gewijzigde systematiek op grond van de Omgevingswet. Eén van de toevoegingen betreft een delegatiebesluit op grond waarvan de bevoegdheid tot vaststelling, wijziging of intrekking van het omgevingsplan wordt overgedragen aan burgemeester en wethouders. De Omgevingswet biedt deze mogelijkheid. Het expliciet benoemen van dit delegatiebesluit sluit aan bij de nieuwe systematiek. Het besluit ziet uitsluitend op de bevoegdheidsverdeling tussen raad en college en niet op de inhoud van de ruimtelijke ontwikkeling. De positie van inwoners bij de inhoudelijke planologische besluitvorming verandert daardoor niet. Daarmee blijft in materiële zin de bestaande reikwijdte van de uitzonderingsgrond behouden. e. *Artikel 1: 3 (nieuw)Termijnen.* Het artikel is inhoudelijk niet gewijzigd maar omwille van de overzichtelijkheid in het eerste hoofdstuk van de verordening opgenomen. Het artikel stond eerst in hoofdstuk 5. f. *Artikel 1: 5 (nieuw) Directe inwerkingtreding van referendabele raadsbesluiten.* Het artikel is alleen redactioneel aangepast voor een betere leesbaarheid. g. *Artikel 2: 1 Stap 1: Het inleidend verzoek.* Het artikel is aangepast in die zin dat duidelijk is gemaakt wanneer de ondersteuningsverklaringen moeten zijn ingediend en vanaf welk moment de indieningstermijn gaat lopen. Daarnaast is de eis dat iemand kiesgerechtigd moet zijn 'de hele periode vanaf de dag dat het raadsbesluit is gepubliceerd tot de einddatum van de mogelijkheid tot het indienen van het definitieve verzoek' aangepast. Deze eis is namelijk praktisch niet uitvoerbaar. De eis tot het zijn van kiesgerechtigd is nu beperkt tot een specifiek moment. Deze aanpassing is niet direct opgenomen in het advies van de referendumcommissie en de aangenomen Motie 'verbeteren referendumverordening'. Het betreft een wens van het team verkiezingen met het oog op de uitvoerbaarheid van het proces. Uit de aangenomen Motie en de overwegingen ten aanzien van de steekproef, blijkt dat de raad uitvoerbaarheid een belangrijke eis vindt. Op grond hiervan past het beperken van de kiesgerechtigheid tot een specifiek moment binnen de besluitvorming van de raad. h. *Artikel 2: 2 Stap 2: Het definitieve verzoek.* Ook bij dit artikel is de eis van het zijn van kiesgerechtigd, beperkt tot een specifiek moment. Hierbij geldt hetzelfde als hetgeen is opgenomen onder punt g. Daarnaast is verduidelijkt dat geldige ondersteuningsverklaringen die behoren bij een inleidend verzoek ook meetellen voor het definitieve verzoek.

	i. *Artikel 2: 3 (nieuw): Beoordeling van het inleidend verzoek en definitief verzoek.* Er is onderscheid gemaakt tussen de afwijzingsgrond die geldt voor het inleidend verzoek en de afwijzingsgronden die zowel voor het inleidend als voor het definitief verzoek gelden. j. *Artikel 2: 4: Het besluit op het inleidend verzoek en definitieve verzoek.* Opgenomen is dat de voorzitter van het centraal stembureau verplicht is om advies te vragen aan de referendumcommissie als sprake is van een inleidend verzoek. Een aantal situaties is uitgezonderd van deze verplichting. k. *Artikel 2: 5 (nieuw): De ondersteuningsverklaringen.* Verduidelijkt is dat de ondersteuningsverklaring die is ingediend bij een inleidend verzoek ook meetelt voor het definitieve verzoek. Een kiesgerechtigde mag maximaal één ondersteuningsverklaring indienen. Als een inwoner toch twee ondersteuningsverklaringen indient dan is er slechts één geldig. l. *Artikel 2: 6 (nieuw): Steekproef geldigheid ondersteuningsverklaringen definitieve verzoek.* Verwijderd is de tekst waaruit blijkt dat de steekproef alleen wordt getrokken uit geldige ondersteuningsverklaringen. m. *Artikel 3: 2: Datum stemming.* In lid 3 is de formulering 'indien in een jaar' vervangen door 'indien binnen een jaar' geen reguliere verkiezing wordt gehouden. Hierdoor wordt duidelijk dat geen kalenderjaar is bedoeld maar 12 maanden ná het besluit tot toelating van het definitieve verzoek. n. *Artikel 3: 5: Vervolg uitslag.* Toegevoegd is dat de raad de uitslag van een referendum ook bespreekt als het niet afwijzend is. Een raadsbesluit treedt in dat geval wel in werking zoals geregeld in artikel 1:4 van de referendumverordening. o. *Artikel 4: 1: Samenstelling.* De term 'dagelijks bestuur' is vervangen door 'presidium' van de raad. 'CPR' is vervangen door 'werkgeverscommissie'. Voor wat betreft de contacten met de werkgeverscommissie is opgenomen dat één keer per twee jaar een gesprek plaatsvindt met de voorzitter over het functioneren van de referendumcommissie en de uitvoering van haar taken. In het andere jaar voert de werkgeverscommissie een gesprek met alle leden van de referendumcommissie samen. p. *Artikel 4: 2: Advies en toezicht.* In het eerste lid is opgenomen in welke situaties (verplicht) advies wordt uitgebracht door de referendumcommissie. q. *Artikel 4: 4: Klachten.* Aan een hoorzitting in het kader van een klacht nemen tenminste drie leden van de referendumcommissie deel. In de oude verordening waren het twee leden.
Kanttekeningen/Risico's	
1.1	Geen

Financiën
De wijzigingen in de verordening hebben geen financiële consequenties.

Vervolg
Na vaststelling door de raad wordt de Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht gepubliceerd op overheid.nl.

Samen stad maken
Niet van toepassing.

Communicatie
Er is geen sprake van aanvullende communicatie over de wijziging van de referendumverordening.

(Niet)Referendabel
Dit raadsvoorstel betreft de vaststelling van een verordening over het interne functioneren en de werkwijze van de raad. Daarmee is sprake van een raadsbesluit dat niet referendabel is op grond van artikel 1:2 lid 2 onder o van de Verordening raadgevend referendum.

Bijlagen
Bijlagen besluitvorming
- Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht;
- Toelichting bij verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht;

Bijlagen informatief
- Verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht (met wijzigingen bijhouden);
- Toelichting bij verordening correctief raadgevend referendum gemeente Utrecht (met wijzigingen bijhouden);